
Zasady obsługi niewypłacalności oraz opis procesu zamykania pozycji

Łukasz Goliszewski, Dyrektor Działu Zarządzania Ryzykiem, IRGiT

Sylwester Biało, Zastępca Dyrektora Biura Operacji Giełdowych, TGE

Agenda

Agenda:

- ◆ Przyczyny uruchomienia procesu zamykania pozycji
- ◆ Zamykanie pozycji przez TGE
- ◆ Zabezpieczenia członka Izby
- ◆ Proces zamykania otwartych pozycji
- ◆ Kolejność uruchamiania zabezpieczeń – „default waterfall”
- ◆ Mechanizm aukcji dla RTPM

Proces zamykania pozycji

Powody wszczęcia procesu zamykania pozycji:

1. Wstrzymanie/zaprzestanie świadczenia usług przesyłania przez Operatora (PSE S.A. lub Gaz-System S.A.) - **TGE**
2. Niewypłacalność członka Izby - **IRGiT**

Okoliczności zamykania pozycji przez TGE

Zgodnie z pkt 2.1.5.2 IRiESP (PSE S.A.) - Bilansowanie systemu i zarządzania ograniczeniami systemowymi lub pkt 3.7.2.10 IRiESP (Gaz-System S.A.) - Kryteria bezpieczeństwa funkcjonowania systemu przesyłowego:

- ✓ OSPe informuje OSDp, URBGE oraz Prezesa URE o dacie zaprzestania przez URB działalności na RB nie później niż do godziny 8:30 doby n-1
- ✓ OSPg informuje PZPT oraz Giełdę Gazu o rozwiązaniu umowy przesyłowej z Użytkownikiem Systemu, dla którego został dokonany przydział zdolności (PZ) odpowiednio w WPWEPPG i WPWYPPG lub w WPWEGG i WPWYGG

Proces zamykania pozycji - sposób procedowania (energia elektryczna) - TGE

Sposób postępowania:

- ✓ Giełda uniemożliwia od daty dostawy wskazanej przez OSP zgłaszanie grafików pracy dla Członka Giełdy/Jednostka Grafikowa
- ✓ Członek Giełdy, który zawarł transakcje na giełdzie na Portfelu, do którego jest przyporządkowana Jednostka Grafikowa, dla której OSP wstrzymał świadczenie usługi przesyłowej, jest zobowiązany do zamknięcia swoich pozycji do godziny **10:40** na jeden dzień przed datą dostawy
- ✓ Jeżeli podmiot nie zamknął pozycji do godziny **10:40** na jeden dzień przed datą dostawy, Giełda podejmuje działania w imieniu Członka Giełdy w celu zamknięcia wszystkich otwartych pozycji. Koszty wynikające z różnicy kursów otwarcia i zamknięcia pozycji ponosi Członek Giełdy

Proces zamykania pozycji - sposób procedowania (gaz) - TGE

Sposób postępowania:

- ✓ Giełda uniemożliwia od daty dostawy wskazanej przez OSPg zgłaszanie nominacji dla tego Kodu ZUP
- ✓ Członek Giełdy, który zawarł transakcje na giełdzie na Portfelu, do którego jest przyporządkowany Kod ZUP, dla którego OSPg wstrzymał świadczenie usługi przesyłowej, jest zobowiązany do zamknięcia swoich pozycji do godziny **10:00** na jeden dzień przed datą dostawy
- ✓ Jeżeli podmiot nie zamknął pozycji do godziny **10:00** na jeden dzień przed datą dostawy, Giełda podejmuje działania w imieniu Członka Giełdy w celu zamknięcia wszystkich otwartych pozycji. Koszty wynikające z różnicy kursów otwarcia i zamknięcia pozycji ponosi Członek Giełdy

Niewypłacalność członka Izby

♦ **Regulamin Giełdowej Izby Rozrachunkowej**

- ✓ § 54 „W wypadku, gdy rozliczający członek Izby zobowiązany do:
 - a) wniesienia depozytu zabezpieczającego,
 - b) uzupełnienia depozytu transakcyjnego [...],
 - c) dokonania wpłaty do funduszu gwarancyjnego,nie wykonuje lub wykonuje nienależycie swoje zobowiązania, IRGiT przystępuje do zamykania Pozycji [...].”

♦ **Szczegółowe zasady rozliczeń rynków prowadzonych przez TGE S.A.**

- ✓ 4.1 W przypadku, gdy BPCI Rozliczającego Członka Izby, który działając na giełdzie nie posiada otwartych pozycji na RTT, zgłosi zastrzeżenie zlecenia płatniczego, o którym mowa w pkt. 15.15 dotyczącego tego Członka Izby, IRGiT ma prawo do natychmiastowego przystąpienia do zamykania pozycji tego Członka Izby na RDB, RDBg, RDN, RDNg i RPM.
- ✓ 4.2/4.3 Dla kontraktów terminowych na energię elektryczną (gaz) zamykanie pozycji dokonywane jest poprzez otwarcie pozycji przeciwstawnych do zajmowanych pozycji na instrumentach notowanych na RTEE, RDN lub RDB. Wolumen oraz termin wykonania kontraktów dla nowo otwartych pozycji musi pokrywać się z wolumenem i terminem pozycji zamykanych.
- ✓ 4.4 Dla kontraktów terminowych na Prawa Majątkowe ŚP zamykanie pozycji dokonywane jest poprzez otwarcie pozycji przeciwstawnych do zajmowanych pozycji w szczególności na instrumentach notowanych na RPM lub z wykorzystaniem trybu automatycznego zamykania pozycji, o którym mowa w Rozdziale VIIa Regulaminu.

♦ **Procedura obsługi niewypłacalności w IRGiT**

- ✓ Zamykanie pozycji odbywa się zgodnie z Procedurą obsługi niewypłacalności

Zabezpieczenia członków Izby

- ◆ Zadaniem Izby jest **zapewnienie bezpieczeństwa rozliczeń i rozrachunku** dla wszystkich członków IRGiT. Każdy członek wnosi zabezpieczenia, które pokrywają teoretyczne koszty zamykania pozycji, na które Izba może być narażona w **przypadku ogłoszenia niewypłacalności** danego członka.
- ◆ System gwarantowania rozliczeń składa się z następujących elementów:

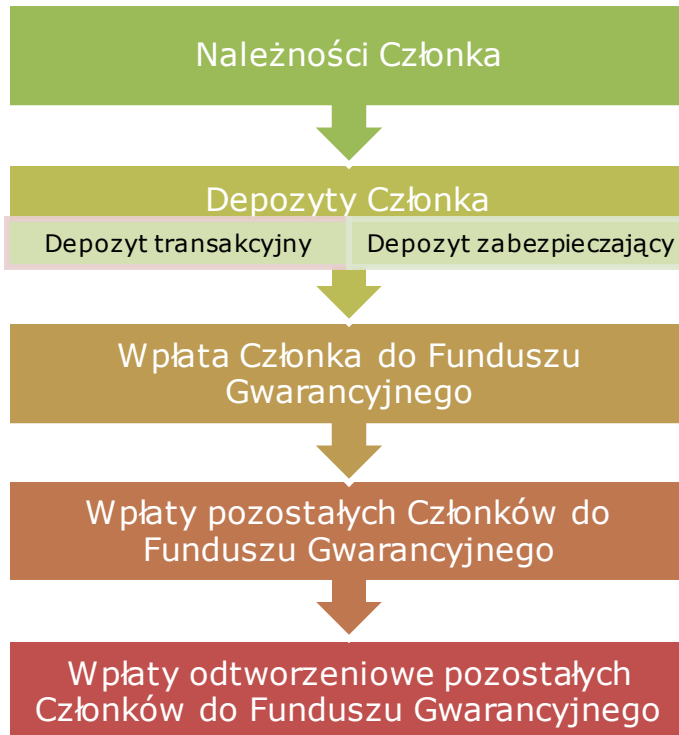

Zabezpieczenia członków Izby

Podstawowe zabezpieczenia wnoszone przez Członków:

- ♦ **Depozyty zabezpieczające** - modelowo zapewniają pokrycie kosztów w **99%** przypadków niewypłacalności
- ♦ **Fundusze gwarancyjne** - modelowo zapewniają pokrycie kosztów w **99,9%** przypadków niewypłacalności

Kolejność uruchamiania zabezpieczeń – „default waterfall”

Grafika przedstawia **kolejność uruchamiania środków** systemu gwarantowania rozliczeń w przypadku niewypłacalności Członka Izby

Zamykanie pozycji – główne zasady

- ◆ Zamykanie pozycji odbywa się po podjęciu przez Zarząd IRGiT decyzji o uruchomieniu wobec członka Izby Procedury obsługi niewypłacalności
- ◆ Pozycje zamykane są **na rachunek** niewypłacalnych członków Izby
- ◆ Pozycje niewypłacalnego członka Izby zamykane są na rynkach prowadzonych przez TGE
- ◆ Z perspektywy rozliczenia zamknięcia pozycji nie ma różnicy pomiędzy sytuacją w której IRGiT zamyka pozycje, a sytuacją w której członek zamyka pozycje
- ◆ Pozycje zawarte przez podmioty z grupy energetycznej, która podpisała umowę o solidarnej odpowiedzialności zamykane są w pierwszej kolejności w ramach grupy
- ◆ Pozycje z rynku RTPM mogą być zamykane na rynku TGE lub w ramach organizowanych przez Izbę **aukcji**

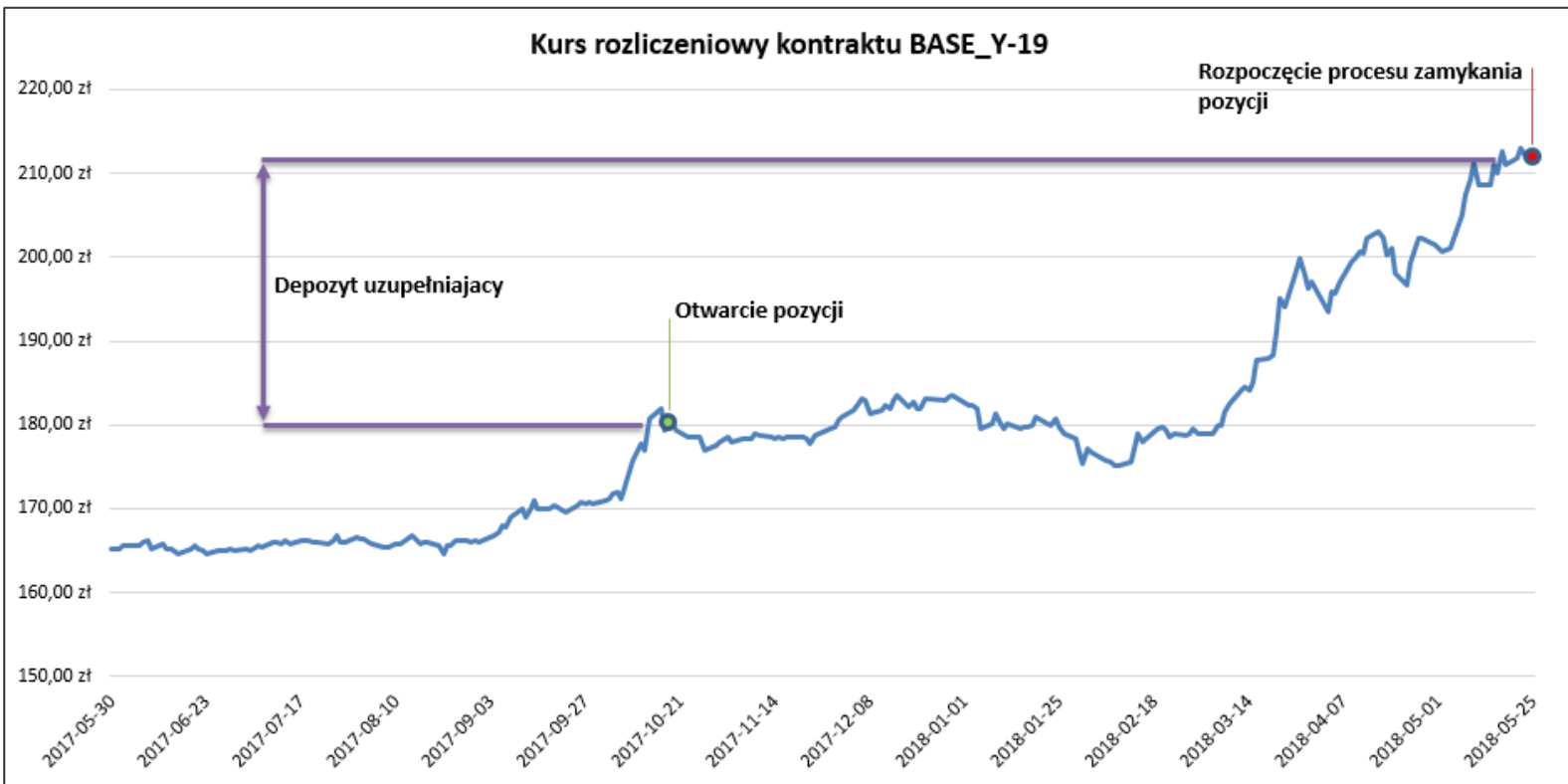
Proces zamykania otwartych pozycji - przykład

♦ Przykład zamykania pozycji

- ✓ Ostatni dzień pobrania depozytów zabezpieczających w dniu 22 maja 2018 r. na podstawie kursów rozliczeniowych z dnia 21 maja 2018 r. (pobieranie depozytów w dniu T+1)
- ✓ Uruchomienie Procedury obsługi niewypłacalności w dniu 24 maja 2018 r.

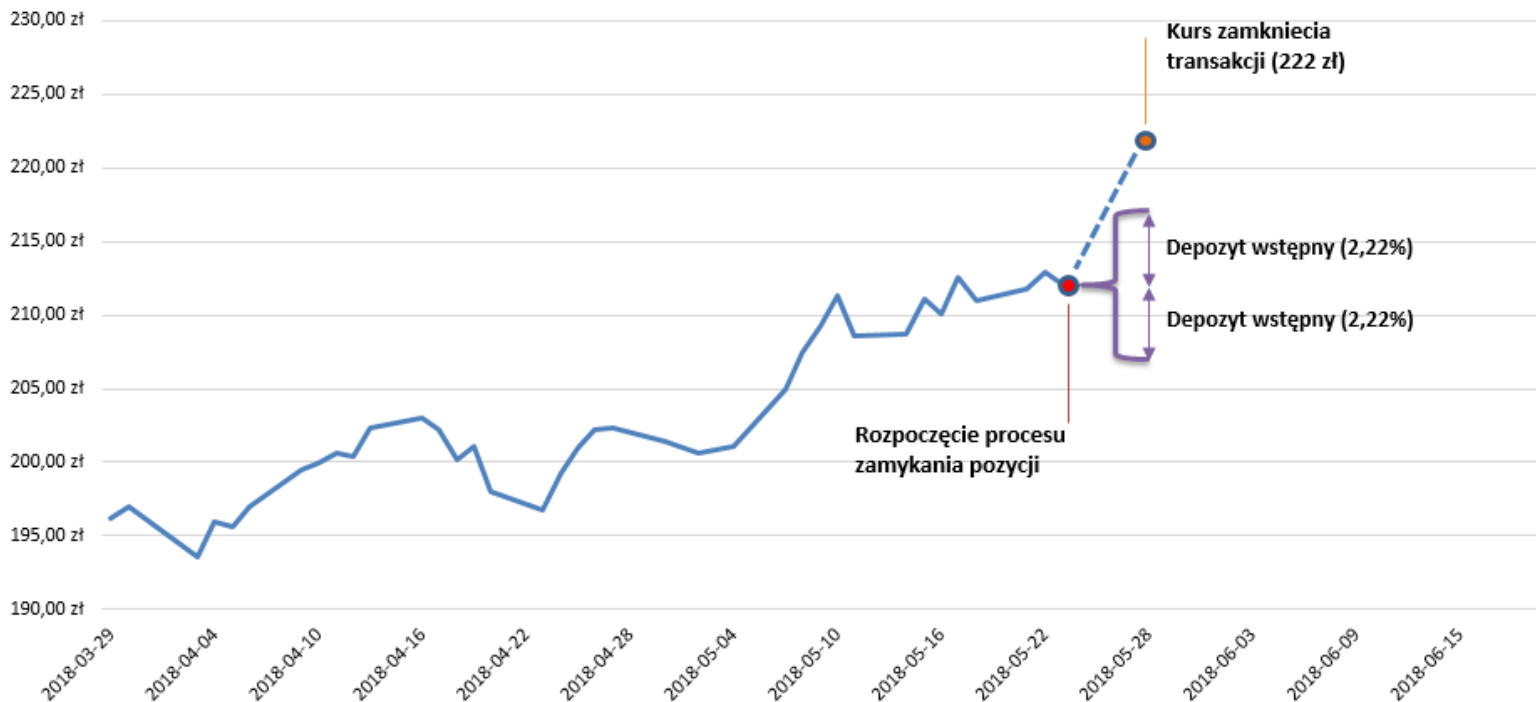
Szczegóły transakcji i zabezpieczeń	
Kontrakt	BASE_Y-19
Nominał	8760
Strona	Sprzedaż
Wolumen	20
Kurs zawarcia transakcji	180 zł
Kurs rozliczeniowy IRGiT z 21 maja	211,82 zł
Parametr ryzyka - depozyt wstępny	2,22%
Depozyt wstępny	$- 20 * 2,22\% * 211,82 \text{ zł} * 8760 = -823 861,18 \text{ zł}$
Depozyt uzupełniający	$20 * (180 \text{ zł} - 211,82 \text{ zł}) * 8760 * 1,23 = -6 857 082,72 \text{ zł}$
FG członka Izby	-120 000 zł
Całkowite zabezpieczenia od członka Izby	$= -7 800 943,90 \text{ zł} \approx -7,8 \text{ mln zł}$
Kurs zamknięcia pozycji 25 maja	?

Proces zamykania otwartych pozycji - przykład

Proces zamykania otwartych pozycji - przykład

Kurs rozliczeniowy kontraktu BASE_Y-19

Rozliczenie zamkniętych pozycji

Szczegóły transakcji i zabezpieczeń	
Kurs zamknięcia pozycji 25 maja	222 zł
Kurs zawarcia transakcji	180 zł
Strata netto w zł / MWh	42 zł
Strata netto w zł / dzień	20 160 zł
Wartość płatności z tytułu dostawy	24 796,80 zł
Całkowita wartość płatności członka Izby	9,05 mln zł
Całkowite zabezpieczenia od członka Izby	7,80 mln zł
Kwota która zostanie wykorzystana z FG pozostałych członków Izby	1,25 mln zł

- ♦ Całkowite rozliczenie zamkniętej pozycji niewypłacalnego członka Izby nastąpiłoby po dokonaniu ostatniej płatności (początek 2020 r.)
- ♦ Każdego dnia roboczego w 2019 r. byłaby realizowana płatność za dostawę (24 796,8 zł)
- ♦ Środki na realizację płatności pochodziłyby z systemu gwarantowania rozliczeń IRGiT

Dostępność środków z funduszy gwarancyjnych

- ♦ Izba przyjęła uchwałę Nr 65/18/03/2018 (pełna treść dostępna na [stronie internetowej Izby](#)). Celem uchwały jest określenie sposobu wykorzystania funduszy w przypadku „defaultu” podmiotu posiadającego otwarte pozycje na kilku rynkach terminowych (energia/gaz/PM).
- ♦ łączne zabezpieczenie przypisane do danego rynku wyznaczane jest zgodnie z poniższymi wzorami:

$$WWDZ_{EE} = \frac{DZ_{EE}}{DZ_{EE} + DZ_G + DZ_{PM}} * WWDZ$$

$$WWDZ_G = \frac{DZ_G}{DZ_{EE} + DZ_G + DZ_{PM}} * WWDZ$$

$$WWDZ_{PM} = \frac{DZ_{PM}}{DZ_{EE} + DZ_G + DZ_{PM}} * WWDZ$$

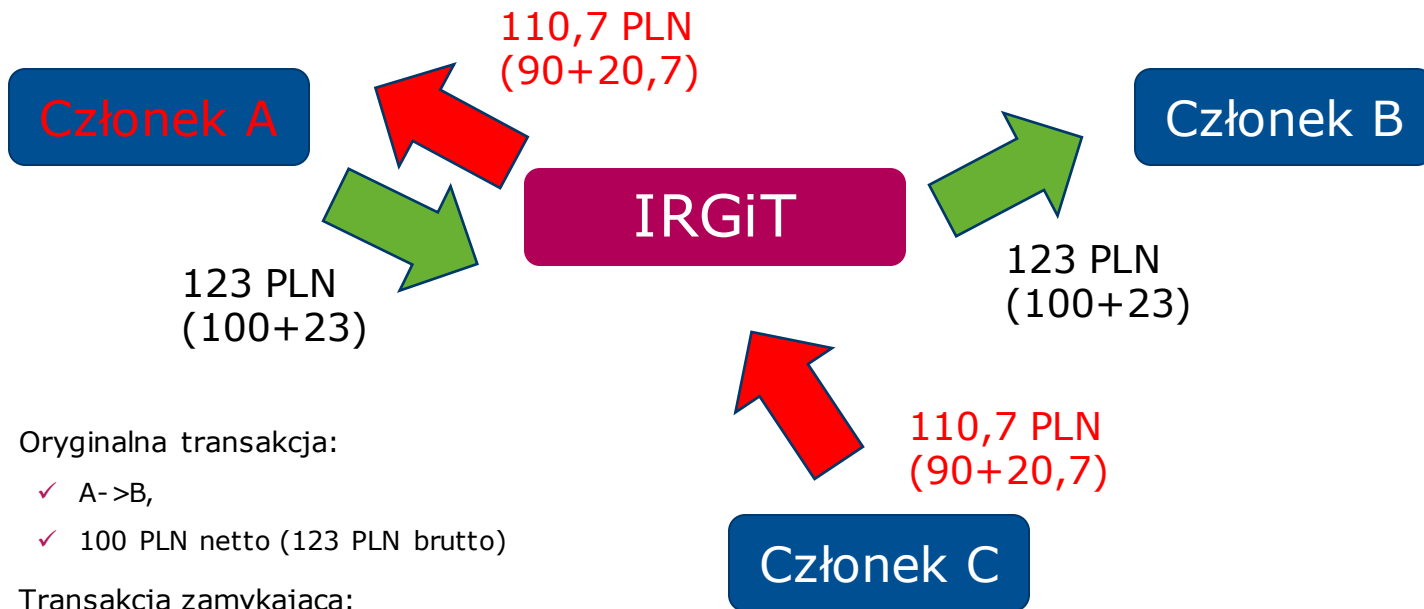
Gdzie:

- ✓ $WWDZ$ - oznacza wartość wniesionego depozytu zabezpieczającego
- ✓ DZ_i - oznacza wartość depozytu dla rynku i
- ♦ Straty pokrywane przez poszczególne fundusze wyznaczane są jako różnica pomiędzy kosztem zamknięcia pozycji a wniesionym depozytem
- ♦ **Z perspektywy Członka** uchwała ta zapewnia, że jego środki wniesione na fundusze, gdzie skala strat była niska **nie zostaną wykorzystane na pokrycie strat z transakcji objętych innym funduszem**

Algorytm obliczania depozytów uzupełniających

- ♦ W dniu 30 kwietnia 2018 r. Izba, po konsultacjach z rynkiem (TOE – 9 marca 2018, Komitet Ryzyka – 26 marca 2018) wprowadziła zmianę do modelu naliczania depozytów uzupełniających polegającą na uwzględnieniu zabezpieczeniu płatności brutto, a nie jak do tej pory netto
- ♦ Opinie prawne przygotowane przez doradców podatkowych wskazują **na brak realnej możliwości** odzyskania przez IRGiT kwoty VAT w przypadku stosowania dotychczasowego modelu wyznaczania depozytów uzupełniających

Schemat przepływów pieniężnych dla zamkniętej pozycji

- ◆ Oryginalna transakcja:
 - ✓ A->B,
 - ✓ 100 PLN netto (123 PLN brutto)
- ◆ Transakcja zamykająca:
 - ✓ C->A,
 - ✓ 90 PLN netto (110,7 PLN brutto)
- ◆ Aby rozliczyć zamkniętą pozycję, IRGiT musi dopłacić Członkowi B **12,3 PLN**

Algorytm obliczania depozytów uzupełniających - brak możliwości odzyskania podatku przez Izbę

- ♦ Izba jako techniczna strona transakcji **wystawia faktury**, na których widnieje **jako sprzedawca lub nabywca**
- ♦ Założenie (zapłata) należności za niewypłacalnego członka przez Izbę poza systemem zabezpieczeń z podatkowego punktu widzenia będzie z bardzo dużą dozą prawdopodobieństwa potraktowane przez organy podatkowe jako **zapłata długu**
- ♦ Gdyby Izba zdecydowała się „założyć” środki na kwotę netto oraz podatek VAT na rzecz płatności własnej faktury, z podatkowego punktu widzenia roszczenie zostanie spełnione. Faktura, dla potrzeb podatku VAT, zostanie bowiem uregulowana i nie znajdzie zastosowania przepis art. 89a ustawy o VAT. **Nie ma wątpliwości, że Izbie nie będzie przysługiwać w takim przypadku możliwość skorzystania z ulgi na złe długi.**
- ♦ Izba nie może opłacić wystawionej przez siebie faktury sprzedaży - transakcja polegająca na zapłacie własnej faktury w miejsce członka, **zostanie uznana za umorzenie długu**
- ♦ **Brak prawnych podstaw** do uznania, że w przypadku „założenia” płatności za swojego członka, Izba będzie uprawniona do wnioskowania o zwrot podatku

Algorytm obliczania depozytów uzupełniających

- ◆ Zmiana wprowadzona przez IRGiT pozwoliła na zmniejszenie prawdopodobieństwa wykorzystania środków zgromadzonych w ramach funduszy gwarancyjnych
- ◆ Wartości mnożników wykorzystywanych przy obliczaniu funduszy gwarancyjnego **znacząco spadły** osiągając historyczne minimalne poziomy
- ◆ *Nowy model nadal nie gwarantuje w 100% pokrycia kosztów zamykania pozycji przez zgromadzone depozyty Członka – dla depozytów zabezpieczających zachowany jest **poziom ufności 99%** - w przypadku braku środków wykorzystywany jest FG

Aukcje w procesie zamykania pozycji dla rynków terminowych TGE

- ◆ Komisja Nadzoru Finansowego zaakceptowała przygotowany przez Izbę model organizacji aukcji w procesie zamykania pozycji dla RTPM
- ◆ Jednocześnie KNF nie zgłosiła przeciwwskazań do stosowania mechanizmu dla kontraktów forward na energię elektryczną i gaz, pod warunkiem posiadania przez Izbę systemu informatycznego do organizacji aukcji
- ◆ Izba planuje wprowadzenie mechanizmu organizacji aukcji dla kontraktów forward na energię elektryczną i gaz w roku 2019

Dziękuję za uwagę

Łukasz Goliński

Dział Zarządzania Ryzykiem

lukasz.golinski@irgit.pl

+48 22 341 99 68